

10. Iamburg, E. A. (2017). *Besposhchadnyi uchitel. Pedagogika non-fiction [Merciless teacher. Pedagogy non-fiction]*. M: Boslen [in Russian].

(перевод сделан Р. Чумичевой – доктором педагогических наук, профессор кафедры дошкольного образования Академии психологии и педагогики, академик Международной славянской академии им. Я.А. Коменского, ФГАОУ ВО «Южный федеральный университет»)

УДК 316.46.053.4-047.37

БЕЗСОНОВА Ольга

канд. пед. наук, завідувач ДНЗ № 67 «Сонячний»
вул. М. Приймаченко, 23, м. Краматорськ, Донецька обл., Україна, 84331
E-mail: 74bessonov@gmail.com

ДЕФІНІЦІЙНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ «ЛІДЕРСЬКИЙ ПОТЕНЦІАЛ ДОШКІЛЬНИКА»

Анотація. В статті наведені результати теоретичного дослідження проблеми формування лідерського потенціалу стосовно дітей дошкільного віку, зокрема проаналізовані підходи науковців до розуміння сутності поняття «лідер», «потенціал», «лідерський потенціал дошкільника». При дослідженні поняття «лідер» зроблено акцент на суб'єктності особистості, виділені притаманні лідеру особистісні характеристики та характеристики лідерської позиції в діяльності, його роль у визначенні мети і спрямованості дій групи; функціональні особливості взаємодії лідера з членами групи в реальних ситуаціях. Виявили основні характеристики поняття: авторитетний, харизматичний член групи, який має природні задатки та постійно працює над розвитком лідерських якостей, впливає на поведінку групи, організовує і управляє групою для досягнення групових цілей.

Розглянуто суміжні поняття: «потенціал» та «лідерський потенціал дошкільника». Дослідили поняття «потенціал», яке науковці розуміють як можливості, які можуть бути використані для вирішення життєвих завдань. Визначено основні актуалізовані та потенційні характеристики поняття «лідерський потенціал дошкільника», а саме: природні задатки та можливості, отримані людиною від народження та набуті нею у процесі життєдіяльності. На підставі проведеного дослідження, сформульовано основне поняття «лідерський потенціал дошкільника», визначено особливості цього поняття з урахуванням віку дітей. Під «лідерським

потенціалом дошкільника» ми розуміємо сукупність соціально-психологічних характеристик особистості (потреб, можливостей, засобів, ціннісного ставлення), які забезпечують ефективний вплив на послідовників для досягнення спільних цілей на етапі дошкільного дитинства.

Ключові слова: лідер, потенціал, дошкільник, лідерський потенціал дошкільника, ініціативність, відповідальність.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливим науковими чи практичними завданнями. З динамічним розвитком суспільства все більше виникає потреба в успішній людині з розвинутим лідерським потенціалом, яка адекватно реагуватиме на можливі зміни, що в ньому відбуваються, а також постійно самовдосконалюватиметься.

© Безсонова О., 2020

Розвиток лідерського потенціалу необхідно починати вже в дошкільному дитинстві. Формування лідера не повинно бути стихійним процесом. Цей процес потрібно цілеспрямовано організовувати так, щоб дитина була не об'єктом, а суб'єктом процесу виховання. Однак хибні уявлення батьків про «унікальність» дитини, про виховання на основі «елітарності», «вищості над іншими», як «керівництва іншими», не сприяють а в певній мірі шкодять цьому процесу. Поняття лідерства базується на іншому підході: уміння працювати в команді та нести відповідальність за зроблені дії, які базуються на засадах загальнолюдських цінностей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Аналіз наукової літератури свідчить, що проблема лідерства є однією із найактуальніших проблем. Дослідження показало, що велику увагу науковці приділяли таким питанням:

- *теоріям лідерства* присвячені праці К.Левіна, Д. Мак-Грегора, В.Врума, П.Йеттона, Р. Белбіна, С.Джибба, П. Друкера, Р.Стогділла, Ф.Фідлера, Ю. Ємельянової, Є. Кудряшової та інших;

- дослідженню ровесницьких стосунків дітей дошкільного віку і в цьому контексті вивченню позиції лідера в дитячій спільноті: В.Мухіна, Я.Коломинський, В.Абраменкова, М.Осоріна;

- особливостям формування лідерських якостей дошкільників : І. Бех, М. Викулова, Н. Гавриш, У. Джемс, І. Іванов, С. Куперсміт, А. Лутошкін, С. Максименко, Н. Мельник, М. Мельник, С. Мудрик, О. Семенов, А. Сіренко.

Формулювання цілей статті. Нагальність/актуальність дослідження зумовлена потребою визначення поняття «лідерський потенціал дошкільника», оскільки науковці мають різні уявлення про суть і природу лідерства. Метою дослідження було визначено розкриття нового змісту поняття «лідерський потенціал дошкільника» та інноваційний погляд на удосконалену структуру терміну у контексті розвитку лідерського потенціалу у дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Для уточнення суті понять «лідер», «потенціал», «лідерський потенціал дошкільників», опрацювали відповідну довідкову та наукову літературу. Важливим інструментом для розкриття сутності понять є звернення до етимології. Слово «лідер» походить від західнонімецького *laithjan*, яке в англійській мові поступово перетворилося на дієслово *to lead* зі значенням «вести», а потім, приблизно в XIII в., – в іменник «*a leader*» – «той, хто веде» [10]. Аналогами іншомовного слова «лідер» в українській мові можна вважати слова «поводир», «провідник», «ватажок», «керманіч».

У психолого-педагогічній науці дотепер немає єдиного трактування поняття «лідер». Так на думку авторів (Ю.Аксененко, І. Алтуніна, Ю. Борцов, Л. Боярчук, Т. Буряк, А. Лутошкін, Н. Мараховська, Р. Немов, В. Полонський, О. Уманський) лідером може бути авторитетний член групи: «людина, яка користується найбільшим авторитетом, впливом у будь-якому колективі» [1]. Наступна група авторів (Б. Паригін, І. Сурай, Л. Цзіці) говорить про визначальну роль ситуації у визначенні лідера: «ситуація викликає лідера, який дозрів до цієї ситуації, щоб її вирішити» [16]. На важливості наявності послідовників у лідерів наголошували У. Бланк, О. Євтіхов, М. Ільїн,

І. Лукманова, А. Немчин, Б. Паригін: «послідовники – це той елемент, який лежить в основі лідерства, саме його наявність дає людині право вважатися лідером» [19]. На важливості наявності харизми наголошував А. Сосланд: «харизма – це особлива властивість особистості, завдяки якій людину оцінюють як обдаровану особливими якостями і здатну впливати на інших» [15].

Велику увагу приділяли науковці особистісним якостям лідера. Так на думку науковців (Л. Бернарда, К. Берда, М. Беседіна, М. Вебера), лідер повинен мати лідерські задатки від природи: «вважають, що людину роблять лідером певні психологічні якості та риси» [17]. А на важливості не тільки природних задатків, а й якостей, що розвиваються протягом життя наголошувала Л. Скібіцька: «природні дані – лише частина загальної картини. Вони розвиваються шляхом накопичення досвіду та завдяки ситуаціям, у яких потенційні та діючі лідери себе проявляють» [14].

Для визначення мети діяльності лідера науковці користувались двома показниками: особистий інтерес та груповий. Т. Буряк, Н. Жеребова наголошували, що діяльність лідера спрямована на досягнення групових цілей: «спонукає своїм прикладом, організацією й управлінням групою до досягнення групових цілей у найкращий спосіб» [2]. А. Менегетті, Д. Мацумото говорили про поєднання особистісного інтересу з груповим: «задовольняючи власний егоїзм, реалізує суспільний інтерес» [9].

Щодо функціональної характеристики діяльності лідера у науковців спостерігаємо певне розмаїття. В. Глазіріна, Т. Десятов, О. Євтихов, А. Кузьмінський, В. Омеляненко наголошують на тому, що лідер проявляє ініціативу та бере на себе відповідальність за діяльність групи: «людина, яка завдяки своїм особистим якостям здатна виявляти ініціативу, має значний вплив на членів соціальної групи» [7]. На думку Т. Буряк, Н. Жеребової, А. Менегетті, В. Полонського, В. Шапар лідер визначає напрям і характер діяльності всієї групи: «член групи, за яким всі інші члени групи визнають право приймати відповідальні рішення у важливих ситуаціях – рішення, що стосуються їхніх інтересів» [18]. На важливості наявності права приймати рішення за групу наголошували Т. Буряк, Д. Крек, В. Полонський, Л. Цзіці, В. Юрчук, М. Ярошевський: «член угруповання за яким самі учасники групи визнають пріоритет приймати досить відповідальні рішення в важливих ситуаціях-обставинах» [20]. Важливість забезпечити ефективну діяльність відзначали І. Краснощок, Н. Мараховська, М. Рожков, В. Приймак, В. Паламарчук, Р. Стогділл: «людина, котра здатна впливати на інших людей, викликати в них інтерес до спільної праці й активізувати їх зусилля щодо участі в ній» [11]). Питання особистого впливу лідера на врегулювання взаємостосунків у групі досліджували І. Дригіна, Н. Мараховська, А. Менегетті, Л. Цзіці, В. Ягоднікова: «це той, хто вміє служити, змусити функціонувати, здатен створити гармонію взаємовідносин між усіма» [9].

Отже, проаналізувавши трактування поняття «лідер» у роботах вітчизняних та зарубіжних дослідників, ми виявили основні характеристики поняття: по-перше, лідер - член групи, який користується авторитетом та має певну харизму, активно проявляє себе у ситуації та має послідовників; по-друге, щоб стати лідером потрібно мати певні природні задатки та постійно працювати над розвитком лідерських якостей; по-третє, спрямовує свою діяльність на досягнення групових цілей з урахуванням особистісного інтересу; по-четверте,

лідер впливає на поведінку групи, організовує і управляє групою для досягнення групових цілей.

Таким чином, можна зробити висновок, що *лідер* – це найбільш авторитетна особистість у групі, яка шляхом використання своїх особистісних якостей сприяє ефективному досягненню цілей у важливій для групи діяльності за короткий проміжок часу.

Дослідимо поняття «*потенціал*». Воно походить від латинського *potentia* – сила, міць, можливість, запас, засіб, які можуть бути використані, трактується науковцями як: задатки та можливості, отримані людиною від народження та набуті нею у процесі життєдіяльності (Л. Мардахаєв, А. Мудрик, В. Ігнатова); система постійно поновлюваних ресурсів (А. Деркач, В. Зазикін, Е. Зеєр, В. Марков, Є. Смірнов, В. Слободчиков); здатність до змін (М. Лосський, Б. Паригін, С. Рубінштейн, С. Франк); життєва стратегія та перспектива (А. Абульханова-Славська).

Досліджуючи поняття «*лідерський потенціал*» науковці виділяють схожі характеристики, звертаючи увагу на певні особливості: це сукупність внутрішніх потреб, можливостей, ціннісного ставлення, засобів (М. Горшков, І. Дригіна, А. Іванова); В. Міляєва, М. Рожков розуміє лідерський потенціал як сукупність задатків та здібностей особистості; на думку А.Крилова, П. Овсянкіної, Т. Медведєвої, В. Васильєва, лідерський потенціал - це сукупність психологічних якостей, індивідуальних характеристик відповідних потребам групи і найбільш корисних для вирішення проблемної ситуації, в яку ця група потрапила; А. Деркач і В. Зазикін виділили серед індивідуальних характеристик потенційні та поновлювані.

Полярної думки дотримується Г. Латфуллін, пов'язуючи лідерський потенціал особистості з діяльністю цілої групи, «оскільки кожен її член здатний впливати на інших співробітників», лідерський потенціал одночасно дається від народження і отримується в процесі спільної діяльності, а реалізація його значною мірою залежить від ситуації [8, с. 48].

Щодо визначення поняття «*лідерського потенціалу дитини дошкільного віку*», то мусимо констатувати, що тільки декілька науковців досліджували це поняття. На можливість бути лідером кожної дитини вказує А. Залужний. Основними особистісними рисами дитини-лідера він вважав активність, досвідченість, високий рівень розумового розвитку. Дитина з високим рівнем розумового розвитку проявляє себе як ініціативний лідер, якого інші діти вважають за краще вибирати в якості партнера по іграх і заняттях [5]. Про неоднозначну залежність між високим інтелектуальним рівнем та статусом лідера говорить Т. Сенько. На думку науковця, в якихось групах діти з високим рівнем інтелектуального розвитку користуватимуться симпатією і будуть ілдерами, а в інших - ні [13, с.24].

Про зародження феномену «*лідерство*» у дошкільному дитинстві говорила М. Вікуліна. На її думку, лідерство у дошкільному дитинстві проявляється у ігровій діяльності, на формування лідерського стилю у дітей впливає стиль взаємодії вихователя з дітьми [3].

В. Іванова досліджуючи проблему лідерства в колективі дітей дошкільного віку, визначила що вже в об'єднаннях дітей дошкільного віку існує диференційоване ставлення дітей один до одного, через що простежується статусна ієрархія. У дітей-лідерів, на її думку, розвинене прагнення виконувати

найбільш активні ролі в іграх, бажання керувати діяльністю однолітків, давати вказівки [6, с. 48].

Про важливість цілеспрямованого формування готовності стати лідером говорить Н. Гавриш. На її думку, лідерські риси потрібно розвивати в комплексі з іншими базовими якостями особистості. Процес формування базових особистісних якостей має ґрунтуватися на загальнолюдських цінностях і потребує особливої позиції з боку дорослих, уваги до ровесницьких стосунків дітей. Звертає увагу на поняття «лідерство», яке розуміє як особистісну характеристику - сильна, активна особистісна позиція дитини у дитячому співтоваристві, що проявляється у здатності ініціювати власні дії та інших, спрямовувати та вісти за собою [4].

Ми цілком згодні з С. Рубінштейном, який підкреслює, що будь-яка людина від народження має всі потрібні здібності, необхідні для лідерства, однак такий потенціал може залишитись нереалізованим через те, що цим здібностям не приділяли достатньої уваги. Чи будуть вони розвиватися, чи залишаться на стадії задатків, залежить від умов, у яких людина формується як особистість [12].

Ми пропонуємо формулювання визначення поняття «лідерський потенціал дитини дошкільного віку» - сукупність соціально-психологічних характеристик особистості (потреб, можливостей, засобів, ціннісного ставлення), які забезпечують ефективний вплив на послідовників для досягнення спільних цілей на етапі дошкільного дитинства.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Аналіз досліджень, присвячених лідерському потенціалу дошкільника, показує, що в основу цього поняття вчені ставлять найрізноманітніші особистісні характеристики та способи взаємовпливу лідеру та всіх членів групи. У лідерському потенціалі дошкільника виділяють дві складові: те що закладено від природи та те що набуто протягом життя. Розвиток лідерського потенціалу залежить від активності самої дитини та сприятливих умов, у яких діє особистість.

Для подальшого дослідження ми вбачаємо доцільність у визначенні компонентів лідерського потенціалу особистості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аксененко, Ю., & Каспарян В., & Самыгин С. (2001). *Социальная психология управления*. Ростов-на-Дону: Феникс.
2. Буряк, Т. (2009). *Сучасні підходи до лідерства*. Київ: Наукова думка.
3. Викулина, М. (1997). *Педагогические условия формирования лидерских качеств личности ребенка: старший дошкольный возраст*. (Дис. кан. пед. наук). Нижегородский государственный педагогический университет, Нижний Новгород.
4. Гавриш, Н. (2015). Багатовекторність проблеми формування лідерства у дітей. *Гуманізація освітньо-виховного процесу. Збірник наукових праць ДДПУ*. Слов'янськ: ДДПУ.
5. Залужный, А. (1931). *Детский коллектив и методы его изучения*. Москва.
6. Іванова, В. (2014). Проблема лідерства в колективі дітей дошкільного віку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Педагогіка і соціальна робота*, 32, 78-81.

7. Кузьмінський, А. (2006). *Педагогіка у запитаннях та відповідях*. Київ: Знання.
8. Латфуллин, Г. (1998). Основные тенденции и концепции управления на стыке веков. *Проблемы теории и практики управления*, 1, 45–49.
9. Менегетти, А. (1999). *Психология лидера*. Москва: Славянская ассоциация Онтопсихологии.
10. Отенко, И. (2006). *Стратегическое управление потенциалом предприятия*. Харьков: Изд. ХНЕУ.
11. Рожков, М. (2002). *Воспитание учащихся: теория и методика*. Ярославль : ЯГПУ имени К.Д. Ушинского.
12. Рубинштейн, С. (2000). *Основы общей психологии*. Санкт-Петербург: Питер.
13. Сенько, Т. (1991). Зависимость положения дошкольников в группе сверстников от форм их личностного поведения. *Вопросы психологии*, 5, 23-28.
14. Скібіцька, Л. (2009). *Лідерство та стиль роботи менеджера: навчальний посібник*. Київ: Центр учбової літератури.
15. Сосланд, А. (1999). *Фундаментальная структура психотерапевтического метода, или Как создать свою школу в психотерапии*. Москва: Логос.
16. Сурай, І. (2011). Еліти в державному управлінні: феномен лідерства. *Вісник Національної Академії Державного управління при Президентові України*. Київ, 4, 70–77.
17. Татенко, В. (2006). Типологія лідерства. *Психолог*, 34, 12 – 14.
18. Шапар, В. (2004). *Психологічний тлумачний словник*. Харків : Прапор.
19. Blank, W. (1995). *The Natural LAWS OF Leadership*. New York: AMACOM.
20. Krech, D., & Richard, S. (1962). Crutchfield, Egerton L. Ballachey. *Individual in society: a textbook of social psychology*. McGraw-Hill Book Company, 189–483.

Стаття надійшла до редакції 12.12.2019.

БЕЗСОНОВА Ольга

канд. пед. наук, заведуюча ДОУ № 67 «Солнечный»
ул. М. Приймаченко, 23, г. Краматорск, Донецкая обл., Украина, 84331
E-mail: 74bessonov@gmail.com

ДЕФИНИЦИЙНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ «ЛІДЕРСЬКИЙ ПОТЕНЦІАЛ ДОШКОЛЬНИКА»

Резюме. В статті приведені результати теоретичного дослідження проблеми формування лідерського потенціала дітей дошкільного віку, в частині проаналізовані підходи учених до розуміння сутності поняття «лідер», «потенціал», «лідерський потенціал дошкільника». При дослідженні поняття «лідер» зроблено акцент на суб'єктності особистості, виділено присущі лідеру особистісні характеристики та характеристики лідерської позиції в діяльності, його роль у визначенні цілей та спрямованості дій групи; функціональні особливості взаємодії лідера з членами групи в реальних ситуаціях. Виявлено основні характеристики поняття: авторитетний, харизматичний член групи, який має природні задатки та постійно працює над розвитком лідерських якостей, впливає на поведінку групи, організує та керує групою для досягнення групових цілей.

Рассмотрены смежные понятия: «потенциал» и «лидерский потенциал дошкольника». Исследовали понятие «потенциал», которое ученые понимают как возможности, которые могут быть использованы для решения жизненных задач. Определены основные актуализированные и потенциальные характеристики понятия «лидерский потенциал дошкольника», а именно: природные задатки и возможности, полученные человеком от рождения и приобретенные ею в процессе жизнедеятельности. На основании проведенного исследования, сформулированы основные понятия «лидерский потенциал дошкольника», определены особенности этого понятия с учетом возраста детей. Под «лидерским потенциалом дошкольника» мы понимаем совокупность социально-психологических характеристик личности (потребностей, возможностей, средств, ценностного отношения), которые обеспечивают эффективное воздействие на последователей для достижения общих целей на этапе дошкольного детства.

Ключевые слова: лидер, потенциал, дошкольник, лидерский потенциал дошкольника, инициативность, ответственность.

BESSONOVA Olga

candidate of pedagogical Sciences, head of DOE No. 67 "Sunny", Kramatorsk , 23, M. Priymachenko str., Kramatorsk, Donetsk region, Ukraine, 38331

E-mail: 74bessonov@gmail.com

DEFINITION ANALYSIS OF THE CONCEPT OF «LEADERSHIP POTENTIAL OF A PRESCHOOL CHILD»

Summary. The article presents the results of a theoretical study of the problem of forming the leadership potential of preschool children. Analyzes approaches of scientists to understanding the nature of "leader", focuses on the subjectivity of the leader, selected personal characteristics of the leader, defined his role in the direction of action group. Based on the conducted research, the basic concept of "leadership potential of a preschool child" is formulated, and the features of this concept are determined taking into account the age of children.

Keywords: leader, potential, preschooler, preschooler's leadership potential, initiative, responsibility.

Abstract. Introduction. The article makes a definitive analysis of the concepts of «leader» and «leadership potential».

Analysis of publications. The study showed that a lot of attention scholars have devoted in this issue: leadership theory, scientific approaches to problems of the relationship between leader group dynamics and leadership, to the problems of children's groups and collectives, particularly to develop leadership qualities of children, questions of formation of senior preschool children's social confidence.

Purpose. The purpose of the study was to reveal the new content of the concept of «leadership potential of preschool children» and an innovative view of the improved structure of the term in the context of the development of leadership potential in preschool children.

Results. In the result of the study determined that «leadership potential preschooler» is a systematic unity of natural and acquired characteristics of personality, which allows to identify the optimal level of activity for maximum self-realization at the stage of early childhood.

Conclusion. Annotation. In this article a study and determined the urgency of this problem, analyzes approaches of scientists to understanding the nature of «leader», «leadership potential preschooler». The article analyzes the approaches of scientists to

understanding the essence of the concept of «leader», «potential» and «leadership potential». The study of the concept of «leader» focuses on the subjectivity of the individual, identifies the personal characteristics inherent in the leader, explains the purpose of the activity and functional features of the interaction of the leader with the group members in real situations. Related concepts are considered: «potential» and «leadership potential of a preschool child». The main content characteristics of these concepts are defined, namely: natural inclinations and opportunities received by a person from birth and acquired by it in the course of life. The components of these concepts are defined: actualized and potential. Based on the conducted research, the main concept of «leadership potential of a preschool child» is formulated, and the features of this concept are highlighted taking into account the age of children.

REFERENCES

1. Aksenenko, Ju., & Kasparjan V., & Samygin S. (2001). *Social'naja psihologija upravlenija*. Rostov-na-Donu: Feniks. [in Russian].
2. Buriak, T. (2009). *Suchasni pidkhody do liderstva*. Kyiv: Naukova dumka. [in Ukrainian].
3. Vikulina, M. (1997). *Pedagogicheskie usloviia formirovaniia liderskikh kachestv lichnosti rebenka: starshii doshkolnyi vozrast*. (Dis. kan. ped. nauk). Nizhnegorodskii gosudarstvennyi pedagogicheskii universitet, Nizhnii Novgorod. [in Russian].
4. Havrysh, N. (2015). Bahatovektornist problemy formuvannia liderstva u ditei. *Humanizatsiia osvithno-vykhovnoho protsesu. Zbirnyk naukovykh prats DDPU*. Sloviansk: DDPU. [in Ukrainian].
5. Zaluzhnyi, A. (1931). *Detskii kollektiv i metody ego izucheniiia*. Moskva. [in Russian].
6. Ivanova, V. (2014). Problema liderstva v kolektyvi ditei doshkolnoho viku. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Pedagogika i sotsialna robota*, 32, 78-81. [in Ukrainian].
7. Kuzminskyi, A. (2006). *Pedagogika u zapytanniakh ta vidpovidiakh*. Kyiv: Znannia. [in Ukrainian].
8. Latfullin, G. (1998). Osnovnye tendencii i koncepcii upravlenija na styke vekov. *Problemy teorii i praktiki upravlenija*, 1, 45–49. [in Russian].
9. Menegetti, A. (1999). *Psihologija lidera*. Moskva: Slavjanskaja asociacija Ontopsihologii. [in Russian].
10. Otenko, I. (2006). *Strategicheskoe upravlenie potencialom predpriyatija*. Har'kov: Izd. HNEU. [in Ukrainian].
11. Rozhkov, M. (2002). *Vospitanie uchashhihsja: teorija i metodika*. Jaroslavl' : JaGPU imeni K.D. Ushinskogo. [in Russian].
12. Rubinshtejn, S. (2000). *Osnovy obshhej psihologii*. Sankt-Peterburg: Piter. [in Russian].
13. Senko, T. (1991). Zavisimost polozheniia doshkolnikov v gruppe sverstnikov ot form ikh lichnostnogo povedeniia. *Voprosy psihologii*, 5, 23-28. [in Russian].
14. Skibitska, L. (2009). *Liderstvo ta styl roboty menedzhera: navchalnyi posibnyk*. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury. [in Ukrainian].
15. Sosland, A. (1999). *Fundamental'naja struktura psihoterapevticheskogo metoda, ili Kak sozdat' svoju shkolu v psihoterapii*. Moskva: Logos. [in Russian].

16. Surai, I. (2011). Elity v derzhavnomu upravlinni: fenomen liderstva. *Visnyk Natsionalnoi Akademii Derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy*. Kyiv, 4, 70–77. [in Ukrainian].
17. Tatenko, V. (2006). Typolohiia liderstva. *Psykholog*, 34, 12 – 14. [in Ukrainian].
18. Shapar, V. (2004). *Psykhologichnyi tlumachnyi slovnyk*. Kharkiv : Prapor. [in Ukrainian].
19. Blank, W. (1995). *The Natural LAWS OF Leadership*. New York: AMACOM.
20. Krech, D., & Richard, S. (1962). Crutchfield, Egerton L. Ballachey. *Individual in society: a textbook of social psychology*. McGraw-Hill Book Company, 189–483.

(переклад зроблено О. Безсоною – канд. пед. наук, завідувач ДНЗ № 67 «Сонячний»)

УДК 378.011.3 – 051:005.336.2

ДАНИЛЬЧЕНКО Ірина

канд. пед. наук, старший викладач кафедри дошкільної педагогіки і психології, Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

вул. Києво-Московська, 24, м. Глухів, Сумська обл., Україна, 41400

E-mail: irinadanulchenko@ukr.net

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ПЕДАГОГІКИ ДОШКІЛЬНОЇ»

Анотація. В науково-методичній статті розкрито проблему формування професійної компетентності майбутніх викладачів під час опанування ним дисципліни «Методика викладання педагогіки дошкільної». Проаналізовано дослідження вітчизняних і зарубіжних науковців щодо тлумачення понять «компетентність», «професійна компетентність», «професійна компетентність викладача»; висвітлення проблеми формування компетентності загалом і професійної зокрема в майбутніх викладачів вищої школи.

Здійснено аналіз досліджень науковців щодо виокремлення ними компонентів професійної компетентності викладача вищої школи. Виділено та обґрунтовано компоненти професійної компетентності майбутнього викладача дисципліни «Дошкільна педагогіка»: мотиваційний, когнітивний, фахово-методичний, рефлексивно-прогностичний.

Продемонстровано формування компонентів професійної компетентності майбутнього викладача на прикладі викладання дисципліни «Методика викладання педагогіки дошкільної». Представлено мету, завдання, зміст дисципліни «Методика викладання педагогіки дошкільної», реалізація яких сприятиме формуванню професійної компетентності майбутнього викладача дошкільної педагогіки; застосування технологій проблемного, позиційного й інтерактивного навчання в процесі викладання даної дисципліни.

Ключові слова: компетентність, компетентнісний підхід, професійна компетентність, професійна компетентність викладача, компоненти професійної компетентності, дошкільна педагогіка.

© Данильченко І., 2020